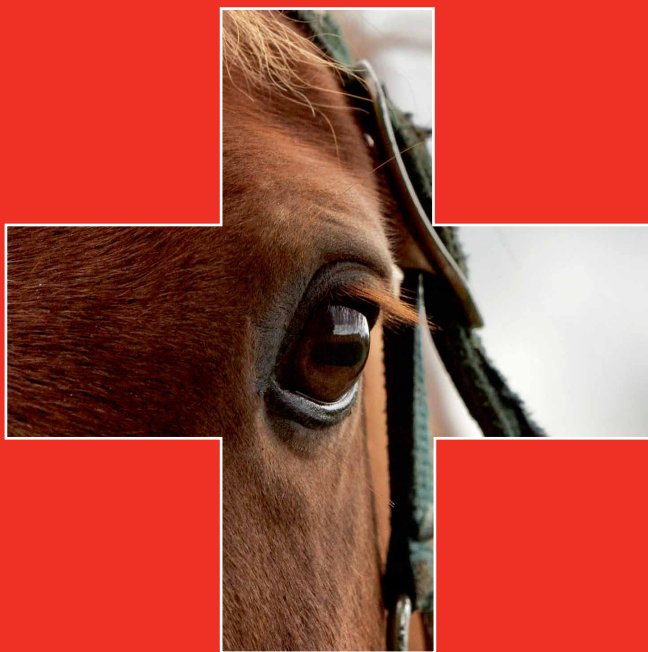

Häst i nöd

 Distriktsveterinärerna

Detta är en kortfattad översikt

över vanliga problem
som våra hästar kan
råka ut för samt några
enkla råd. Det du måste
ha i åtanke är att ingen
skada/sjukdomsbild är
den andra lik. Om du
är det minsta osäker så
ring och rådgör med
veterinär!

INNEHÅLL

Förberedelser i stallet.....	5
Förberedelser inför transport av häst	6
Hästens normalvärden i vila	9
Kolik.....	10
Sårskador	12
Hälta/rörelsestörning	15
Foderstrups- förstoppling.....	21
Feber.....	23
Ögonskador	25
Svullnad nos/svalg.....	26
Övriga olyckstillbud	27

Förberedelser i stallet

I stallet bör det finnas ett anslag med viktiga telefonnummer till exempelvis hästägare, skötare och veterinärer. Uppgifterna ska vara enkelt synliga omedelbart innanför eller utanför stalldörren för att räddningspersonal eller annan person ska kunna ta nödvändiga kontakter i händelse av olycka eller brand. Den veterinärhjälp som är mest aktuell under jourtid är Distriktsveterinärerna, **www.distriktsveterinarerna.se** samt de större hästklinikerna och hästsjukhusen. Hästens pass med vaccinationsuppgifter bör finnas tillgängligt.

Se över Första hjälpen-lådan och fyll på med bandagematerial som t.ex. bomull, kompresser, oelastiska gasbindor och vetrap.

Förberedelser inför transport av häst

Vid vissa akuta tillstånd kan det bli aktuellt att transportera hästen till en klinik omgående. Om du inte har en egen hästtransport är det bra att veta att du kan låna eller hyra en, om det skulle uppstå något akut.

På de flesta orter i Sverige är det också möjligt att ta hjälp av hästambulanser. Kolla upp vad som finns tillgängligt där du bor **innan** det behövs och ha kontaktuppgifter lättillgängliga i stallet.

Ring och rådgör med veterinär. Ibland kan det behövas en veterinär på plats, för att ge smärlindring eller bandagering, innan hästen åker vidare till en klinik.

När du transporterar din häst bör du tänka på följande om något skulle inträffa:

- Ha alltid **Kontaktuppgifter** till veterinär

- Distriktsveterinärerna är rikstäckande, **www.distriktsveterinarerna.se**
- **Kniv**, för att kunna skära av grimma eller liknande om hästen sitter fast.
- **Sjukvårdsutrustning för tryckförband** (se avsnitt under kraftig blödning)
- Om hästen har transporterats långt är det bra att ta ut och promenera den så den får sträcka på sig och sänka huvudet.

Hästens normalvärden i vila

Temp: 36,9-38,2 C

Puls: 28-40/min, tas lättast på insidan av ganachen

Andning: 8-16/min

Slemhinnor: ljus rosa

Tarm ljud: det ska låta mer eller mindre hela tiden från hästens mage på båda sidor.

Generellt sett kan unghästar upp till ett år ha lite högre värden. Individuella skillnader kan förekomma, lär dig din egen hästs normalvärden.

Oavsett vilka problem din häst har så undersök alltid så många värden du kan. De ger dig och din veterinär mer information om hur hästen mår.

Kolik

Kolik betyder ont i magen. Detta kan ha många olika orsaker, som är allt från ofarliga till livsfarliga. Ignorera aldrig symtom som tyder på magont! Alla hästar är individer och visar olika mycket uttryck för smärta. Lär känna din häst!

Symtom

Skrapar med frambenen, rullar, ligger på ovanliga ställen, vill inte äta, reser sig och lägger sig, svettas, andas hårt, uppdragen/utspänd buk, "flemar" med överläppen, står och sparkar sig mot magen, tittar sig mot magen m.m.

Råd

Försök ta reda på hur länge hästen har haft symtom; hörs tarmljud, har hästen avföring - hur mycket och vilken konsistens, har hästen uppdragen/utspänd buk, vilken färg har slemhinnorna, feber, andetag och hjärtslag per minut?

Ring därefter och rådgör med veterinär om du bedömer att det behövs

Att göra: Om det går att leda den utan större problem är det bra med korta promenader, 5-10 minuter en gång per 30-60 min. Låt sedan hästen vila. Om den lägger sig och är svår att få upp så tvinga inte hästen att gå. Se till att den har väl halmad box eller ligger mjukt och inte rullar fast eller blir liggande på rygg eller kan skada sig på annat sätt. Låt inte hästen äta något, men bjud den vatten. Om hästen är påtagligt påverkad eller tillståndet försämras eller kvarstår i över 1 timme måste du ringa veterinär.

Sårskador

Kontrollera att hästen är stelkramps-vaccinerad och när det gjordes.

Kraftig blödning

Råd

Anläggande av tryckförband.

Hästar har stor blodvolym och förblöder inte så lätt. Lägg en ihoprullad gasbinda tryckt mot blödningen och linda sedan relativt hårt runt med t. ex. vetrap, låt det inte sitta längre än 30–40 min. När du fått på ett tryckförband så kontakta veterinär för rådfrågning då risker med sår är mycket beroende på var de sitter.

Sår igenom huden

Råd

Vid sårskador som går igenom huden på hästens ben bör veterinär rådfrågas då hästen har många känsliga strukturer på

benen som ligger mycket nära huden. Ta in hästen i stallet. Sår som glipar kan behöva sys. Detta bör göras så fort som möjligt efter skadan, helst inom 6-8 timmar för att få en så bra läkning som möjligt. Även sår som ser små ut kan vara djupa och känsliga vävnader kan vara skadade.

Om benet har svullnat upp ordentligt, hästen är halt eller har feber så ring veterinär! Vid större/djupare sår är risken för infektion samt perforation av leder och senskidor givetvis större.

Använd inte kemikalier i hästens sår, tvätta endast med koksaltlösning (ev. utspädd klorhexidintvål om kladdigt), lägg inte bandage med jodopax då det är starkt retande för huden och kan skada hästen. Försök hålla såret skyddat från uttorkning och nedsmutsning. Om bandage ska läggas, var noga med att lägga ordentligt med bomull närmast benet och använd inte elastiska lindor. Vid minsta tveksamhet kontakta veterinär.

Även mindre sår läker fortare om hästen står i box.

Om hästen sprungit in i eller trampat på något föremål som sitter kvar i kroppen, ring veterinär innan du tar bort föremålet. Låt till exempel en spik sitta kvar i hoven om det inte är en uppenbar risk att hästen skadar sig mer. Detta underlättar veterinärens bedömning och åtgärder.

Hälta/rörelsestörning

Kraftig hälta

Undersök hästen noga, leta efter svullnader, sår, ökad puls, feber m.m. Om hästen kan gå så ta in den i boxen.

Orsaker till kraftig hälta kan vara många: hovböld, fraktur, spiktramp, infektion m.m.

En kraftig hälta är alltid en anledning till att kontakta veterinär.

Lindriga hältor

Lindrigare hältor kan bero på vrickningar, sträckningar, överansträngningar m.m.

Råd

Undersök hästen noga. Kontrollera temp, puls, titta i hoven, leta småsår m.m. Om du inte kan hitta några ytterligare symtom mer än en mindre svullnad, ställ hästen i box, lägg oelastiska stallbandage med ”padd” under på alla fyra ben. Låt hästen

vila under natten i box och undersök igen dagen efter. Om hältan kvarstår kontakta veterinär.

Stapplig gång

Fång är en vanlig orsak till att hästen går stappligt. Fång är vanligast på överviktiga ponnyer men drabbar allt oftare alla typer av hästar.

Exempel på fånghovar.

Symtom

Stapplig gång, hästen står ofta med frambenen framför sig, har svårt att vända framför allt på hårt underlag, ökad puls ut/insida kota, värme i hovarna.

Råd

Ring veterinär. Ta in hästen i en box. Se till att ha en mycket mjuk bädd. Ge inget kraftfoder utan bara hö med låg energihalt, gärna i hönät. Se till att hästen lätt når dricksvatten. Fång är allvarligt och leder alltid till en längre boxvila. Ha tät kontakt med veterinär och hovslagare.

Anaplasma (f.d. ehrlichia) som är en fästingburen sjukdom är en annan relativt vanlig orsak till att hästen är stapplig.

Symtom

Hög feber, stapplig/vinglig gång, gulaktiga slemhinnor och ibland svullna ben.

Råd

Ta in hästen, håll koll på hur hästen äter och dricker. Om den är påtagligt påverkad

kontakta veterinär. Veterinären kan ta ett blodprov för att diagnostisera anaplasma och även medicinera hästen om det behövs.

Korsförlamning kan vara ytterligare en orsak till att hästen går stappligt. Den vanligaste situationen uppstår när en vältränad häst utför ett hårt arbete efter några dagars vila, ofta med bibehållen kraftfodergiva.

Symtom

Kort styltigt steg med bakbenen, vill ofta helst stå still, spänd och hård muskulatur framför allt i rygg och kors, hög puls.

Råd

Vila hästen, håll den varm, ge inte kraftfoder, försök inte träna bort stelheten. Ring och rådgör med veterinär. Korsförlamning kan vara allvarligt och hästen kan även i lindrigare fall behöva smärtlindring.

Det går att diagnostisera korsförlamning med hjälp av blodprov.

Foderstrupsförstoppning

Symtom

Akuta stopp upptäcks ofta i samband med fodring. Hästen får krampliknande hostningar och saliv och foder rinner från näsa eller mun. Hästen blir ofta ordentligt orolig och stressad. Det går ibland att känna en förtjockning eller svullnad längs fåran på halsens vänstra sida nära den hårdare luftstrupen.

Råd

Saliven löser ibland upp stoppet så att det glider ned. Hästens oro, svalgrörelser och muskelarbete hjälper till. Hjälp gärna till med lätt massage över svullnaden. Massera gärna i riktning mot magen. Promenera hästen lite lugnt med långt grimskäft. Det är bra att den hostar och frustar upp slem och det underlättar om hästen håller ned huvudet, vilket den ofta gör spontant. Om inte förstoppningen hävs snabbt (inom 20–30 minuter) och lossnar spontant måste

veterinär kontaktas. Spola inte själv in vatten i hästens mun eftersom det lätt kan hamna i lungorna!

Du märker att stoppet har lossnat genom att hästens blir lugn och själv verkar vilja äta eller dricka. Prova då att ge den vatten och eventuellt några strån hö. Om detta fungerar och hästen kan svälja utan problem så är förstoppningen löst. Även vid enklare stopp som löser sig utan veterinär hjälp bör du inte ge hästen någon mat de närmaste 12 timmarna då matstrupen kan behöva vila, men se till att den har fri tillgång till vatten. Den närmaste veckan efter ett stopp bör du vara uppmärksam på temphöjningar, snor eller hosta. **En risk** vid foderstrupsförstoppning är att hästen andas in foderrester och därmed kan få lunginflammation. Om du misstänker detta ska veterinär kontaktas omedelbart.

Om hästen får upprepade problem med foderstrupsförstoppningar bör en undersökning av svalg och matstrupe göras.

Feber

Symtom

Håglöshet, ingen aptit, skakningar och svettningar.

Råd

Undersök hästen noga. De vanligaste orsakerna till feber är luftvägssjukdomar, sårinfektioner och anaplasma. Tempa hästen regelbundet. Håll koll på hästen så att den äter och dricker. Tänk på att luftvägsinfektioner kan vara mycket smittsamma. Sårinfektioner bör behandlas om hästen har feber. Anaplasma (se stapplig gång).
Ring veterinär för rådgivning.

Ögonskador

Symtom

Hästen har tårflöde med knipande ögonlock och ev. svullnad. Sår eller blödning kan ev. ses på öga eller ögonlock. Ögat kan vara "dimmigt" och grå-blåaktigt. Hästen försöker ofta klia ögat mot inredning eller liknande.

Råd

Ögonskador är ofta plågsamma och kan bli allvarliga. Veterinär måste snarast kontaktas för undersökning av ögat då sår på hornhinnan kan vara svårt för djurägaren att se. Sår på ögonlock måste nästan alltid sys även om de ser obetydliga ut.

Se till att hästen inte tillåts förvärra skadan genom att klia det skadade ögat. Läkemedel är ofta nödvändiga att sätta in.

Svullnad nos/svalg

Råd

Hästar kan få kraftiga svullnader i näshåla och svalg vid till exempel infektionssjukdomar och ormbett. Hästar kan inte andas genom munnen utan måste ha passage genom näsborrar och svalg till luftstrupen. **Detta är alltid ett akut tillstånd – Ring veterinär omgående.** I väntan på veterinär bör du försöka hålla hästen lugn. Du kan kyla en svullen mule med kalla handdukar eller inlindad ispåse, men försiktig så vatten inte rinner ner i luftvägarna. Veterinären kan ge medicin för att få ner svullnaden, men kan vid akuta lägen bli tvungen att öppna ett hål på luftstrupen för att hästen inte ska kvävas. Vid ormbett kan även övriga organ i kroppen påverkas och hästen kan behöva intensivvård.

Övriga olyckstillbud

Brand i stall

Se till att få ut hästarna så snabbt som möjligt! Tänk dock först på din egen säkerhet. Ring 112!

Rökskador kan snabbt bli svårbehandlade och livshotande.

Råd

Brandpersonal utbildas ofta i att sätta grimmor på hästar och leda dem ut ur stall, men de måste hitta grimmorna och grimskäften! Ha grimmor och grimskäft på bestämda ställen. De ska lätt kunna hittas intill hästarna.

VID BRAND

Tänk på

Tydliga kontaktlistor till hästägare, veterinär och avlivningstjänst måste finnas! Alla kan behöva kallas snabbt till platsen. Gör gärna en utrymningsplan för hur hästarna ska placeras vid händelse av brand och anslå denna intill kontaktuppgifterna.

Hästar har ibland en tendens att på grund av stress springa tillbaka in i ett brinnande stall eftersom de upplever en trygghet i stallet. Släpp dem inte hur som helst!

Häst som ligger utmattad i box vid brand eller rök kan ofta räddas med vanlig andningsluft (lufttuber till rökdykning) som brandmännen har med sig. Detta känner brandmännen eventuellt inte till. Man kopplar en enkel slang till tuben och sticker in den en bit i näsborren.

Övriga skador på hästar bör bedömas av veterinär, inte minst eftersom försäkringsfrågor kan bli aktuella senare.

Drunkningstillbud

Hästar kan olyckligtvis gå ned sig och fastna i dike, myrmark eller liknande.

Råd

Ring Räddningstjänsten via 112 och meddela problemet. Ange positionen så noga som möjligt och ge en så bra bild över läget som möjligt. Kom överens om mötesplats för att kunna visa vägen. Sätt under väntetiden gärna på hästen en stadig gramma fäst i ett rep i syfte att hjälpa den att hålla huvudet över vattnet. Försök hålla den varm med filtar. Håll gärna hästen sällskap och prata lugnande med den för att om möjligt minska risk för stress och utmattning. Allt ovan görs under förutsättning att detta är möjligt utan att ta betydande risk för någon människa.

Försök gärna ta reda på om resurser i form av lantbrukare eller entreprenör kan finnas tillgängliga för att bidra med hjälp t.ex. i form av traktorer och andra maskiner som kan nå fram till hästen. Låt

räddningspersonalen överta ansvaret för arbetet när de kommer och bidra med det du kan. De har utrustning med sig för att ta sig fram till hästen och fästa draglinor så att hästen kan dras loss.

Det är ofta även befogat att larma veterinär om hästen är skadad, utmattad/chockad då den kan behöva dropp och/eller smärtlindring.

Räddningstjänsten ska inte debitera kostnad för sitt arbete vid livräddning av häst.

Trafikolycka

Alla typer av sår och skelettskador kan uppkomma vid trafikskador och hästen bör kollas igenom noga. Tänk på att adrenalin samt chock kan göra att de inte känner smärtan så tydligt.

Råd

Om uppenbara skador uppkommit ska de hanteras som vanligt av veterinär. Om hästen verkar oskadd men chockad så

lägg på den en filt och kontakta veterinär för rådgivning då hästen kan behöva behandlas för chocken.

Värmeslag/överhettning

Ovanligt! Hästen tål normalt hög värme och svettas rikligt. Hästen kan bli uttorkad vid vistelse i solsken, under långa transporter eller i ett mycket varmt stall om den inte får tillgång till tillräckligt med friskt vatten.

Råd

Ge vatten att dricka. Blöt eventuellt huvud och päls med vatten via hinkar, slang eller handdukar! Spola om möjligt hästen med lagom kallt vatten!

Om hästens allmäntillstånd är påverkat även efter att den fått komma in och fått vatten, så kontakta veterinär då dropp kan behövas om hästen blivit uttorkad.

Foton:

Henrik Hansson
Emma Norén
Lars Wittrock
Lisa Schelin

Text: Monika Wartel
Överveterinär Häst

©Distriktsveterinärerna
www.distriktsveterinarerna.se

Januari 2014